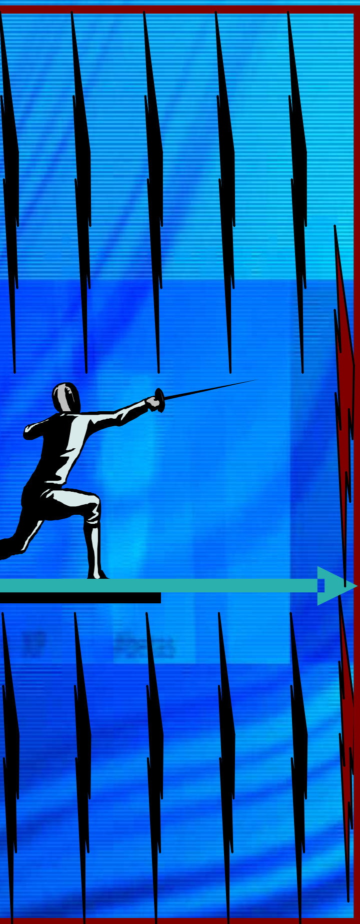

مرګ ژوند

په قرآن کي

حکمتیار

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

د مرګ او ژوند په هکله د انسان تصور او اعتقاد او د ده په کړو وړو باندي د دې اعتقاد اغېز، یوه له هغو مهمو مسائلو څخه ده چي په قرآن کي په ژوره او پراخه توګه څېړل شوې. د قرآن په ګڼ شمېر آیتونو کي به وګورئ چي د مرګ او ژوند په هکله نه یوازي تفصیلي بحث شوی بلکي پدې اړه د انسان د اعتقاد څرنګوالی د ده د ایمان یا کفر نښه ګڼل شوې. د دې آیتونو په رڼا کي به پوه شئ چي یو مسلمان باید مرګ او ژوند

ته په کومه سترګه وګوري او پدې هکله لده نه د ایمان غوښتني څه دي. او د مرګ ژوند په هکله کومه انګېرنه او عقیده ئې د ایمان منافي او د کفر نښه ده.

د قرآن له نظره دا د مرګ ژوند په هکله د انسان عقیده ده چي یا لده نه داسي سرتېری مجاهد جوړ کړي چي له الله نه پرته هیچا ته سر نه ټیټوي او یا یو داسي ډارن او جبون انسان چي د مرګ له وېري هر سپکاوي او ذلت ته غاړه ږدي او د هر طاغوت په وړاندي سر ټیټوي.

زما د ایمان او عقیدی ورونو او خویندو! آیا ستاسو په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي له ډېر خطرناك حالت او سختو ګواښونو سره مخامخ شوي یاست، ژوند مو په خطر کي لوېدلی، له هري ګوښې نه تهدید شوي یئ، دښمن له هري خوا محاصره کړي یاست او هره شیبه مو په مرګ تهدیدوي؟ که په همداسي سخت او له وېري ډك حالت کي ستاسو په زړه کي دا خبره راګرځېدلې وي چي د مرګ پرېکړه د خدای له لوري کېږي، نېټه ئې له مخکي نه ټاکل شوې، نه ئې څوك نېټه بدلولی شي او نه ځای او په زړه کي مو د همدې خبري په راګرځېدو سره د وېري

او خوف حالت په ډاډ او اطمئنان بدل شوی. او که پدې حالت کې تا یا ستا کوم ملګري ته څه تاوان دررسېدلی نو تا ویلي وي چې دا ټول د الله له لوري وو، د خپل رب په پرېکړې راضي یم او خپل تقدیر ته تسلیم، نو دا په قرآن ستاسو د ربنتوني ایمان او د مرګ، ژوند او مصیبتونو په هکله ستا د سمې او سالمې عقیدې نښه ده. خو که د دې په ځای په تا کې هومره وېره راولاړه شوې وي چې خدای دې هېر کړی، د مرګ ژوند واك او اختیار دې له الله نه پرته د بل په لاس کې ګڼلی، په مصیبتونو دې هومره ویر کړی چې په الهي تقدیر رضایت او قناعت درنه هېر شوی، ستا عزم ئې سست کړی، ستا جذبات ئې مړاوي کړي او ستا امیدواري ئې په یأس او نا امیدۍ بدله کړې، نو پوه شه چې د مرګ ژوند په هکله ستا عقیده هغه نده چې قرآن ئې غوښتنه کوي او پدې سره تا د قرآن د ټولو هغو لارښوونو خلاف عمل کړی چې په صریح الفاظو او مکرره توګه ئې ستا مخې ته ایښې.

راځی د ځینو دغو آیتونو په وړاندې لږ توقف وکړو او پدې دقیق الهي میزان کې په الله او د ده په کتاب خپل ایمان وتلو او وګورو چې تر ننه موږ د مرګ ژوند په هکله همداسې

فکر کولو چي قرآن ئې غوښتنه کوي او که د دې غوښتني خلاف.

اللهم ارنا الحق حقاً وارزقنا اتباعه
و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

اللّهُ الّذی خَلَقَکُمْ ثُمّ رَزَقَکُمْ ثُمّ یُمِیتُکمْ ثُمّ یحْیِیکُمْ هَلْ مِن شرکائکُم مّن یَفْعَلُ من ذَلکُم مّن شیءٍ سبْحَنَهُ وَ تَعَلی عَمَّا یُشرِکُونَ*

الروم: ۴۰

الله همغه ذات دی چي تاسو ئې پیدا کړی، بیا ئې روزي درکړه، بیا مو وژني او بیا مو بیرته راژوندي کوي، آیا ستاسو په شریك گرځولو معبودانو کي داسي څوك شته چي لدغو څخه کوم څه وکړی شي؟ پاکي او لوړوالی ده لره دي، د دوی له

ستاسو پیدایښت، رزق، مرگ او ژوند یوائی د خدای له لوري دی پدی کي هیڅوك له خدای سره شریك ندی.

شریکولو نه.

دا مبارك آیت څو مهمو خبرو ته اشاره کوي:

- چا چي تاسو پیدا کړي یاست، هغه الله دی.
- چا چي تاسو ته د رزق او روزي انتظام کړی، له آسمان نه اوبه وروي او له ځمکي نه دانه او مېوه راشنه کوي، هغه الله دی.
- څوك چي ستاسو د مرگ پرېکړه کوي او تاسو د هغه په اذن مرئ، هغه الله دی.
- او څوك چي تاسو بیرته راژوندي کوي، هغه الله دی.
- تاسو په خپله پوهېږی چي پدې څلورو کارونو کي "ستاسو پیدایښت، د روزي انتظام، ستاسو د مرگ پرېکړه او ستاسو بیا راژوندي کولو" کي خدای هیڅ شریك نلري.
- څوك چي لدې څلورو کارونو نه کوم یو له الله نه پرته بل چا ته منسوب کړي، هغه په حقیقت کي د شرك مرتکب شوی او داسي څه ئې بل ته منسوب کړي چي الله لره

مختص دي.

دا آیت پورتنی مطلب لا زیات واضح کوي:

يَأَيهَا الّذِينَ ءَامَنُوا لا تَكُونُوا كالّذِينَ كَفَرُوا وَ قَالُوا لاخْوَنِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فى الأَرْضِ أَوْ كانُوا غُزَّى لَّوْ كانُوا عِندَنَا مَا مَاتُوا وَ مَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللّهُ ذَلِك حَسرَةً فى قُلُوبهِمْ وَ اللّهُ يحْىِ وَ يمِيت وَ اللّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ*

آل عمران:۱۵۲

ای مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږئ چې کافران شول او د خپلو ورونړو په هکله چې په سفر تللي وو او یا ئې غزا کوله "او هلته یا مړه شوي یا وژل شوي" وایي: که زموږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وګرځوي، حال دا چې د ژوند مرګ پرېکړه الله کوي او الله د هغه

د مرګ په هکله له کافرانه تصور نه ډډه وکړی پام چي مرګ په غزا او سفر یا بلي طبیعي پیښي پوري ونه تړی

څه ښه ليدونکی دی چې تاسو ئې کوی.

د دې آيت اساسي مطالب دا دي:

- مسلمانان د مرگ او ژوند په هکله له کافرانه تصور نه منع شوي.
- که چا مړينه او وژنه، سفر يا غزا ته منسوب کړه او د وژل شوي او مړ شوي خپلوان په هکله ئې وويل: که زموږ په څنگ کي وی، په غزا کي ئې برخه نه وی اخستې او په سفر نه وی تللي له مړيني او وژني نه به خوندی پاتې شوي وو، د ده دا تصور او اعتقاد کافرانه دی.
- د ژوند مرگ پرېکړه يوازي الله کوي.
- دا کافرانه تصور لدې نه پرته بل څه ندی چې په زړونو کي د حسرت باعث شي، پدې سره الله جل شأنه کافران تعذيبوي.
- د انسان کوم کړه وړه چې له همدې کافرانه اعتقاد نه خړوبه کېږي، که هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد کي برخه نه اخستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه کول وي، الله په ټولو خبر دی او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر

دی.

مسلمانان لدې نه هم منع شوي چې د الله د لاري شهيدان يا په خپل زړه کي مړه وګڼي او يا په خپلو ويناوو کي هغوی ته مړه ووايي. لکه چي قرآن وايي:

د الله د لاری شهيدانو ته مړه مه وايست

وَ لا تَقُولُوا لِمَن يُقْتَلُ فى سَبِيلِ اللّهِ أَمْوَت بَلْ أَحْيَاءٌ وَ لَكِن لا تَشعُرُونَ * البقرة:۱۵۴

او هغه کسانو ته مړه مه وايست چي د خدای په لار کي شهيدان شوي، بلکي دوی ژوندي دي خو تاسو نه پوهېږی.

همدا راز لاربښوونه کوي چي:

وَ لا تحسبنّ الّذِينَ قُتلُوا فى سَبِيلِ اللّهِ أَمْوَتَا بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللّهُ مِن فَضْله وَ يَستَبْشِرُونَ بِالّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِم مّنْ خَلْفِهِمْ أَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يَحزَنُونَ * يَستَبْشِرُونَ بِنعْمَةٍ مِّنَ اللّهِ وَ فَضلٍ وَ أَنّ اللّهَ لا يُضِيعُ أَجرَ

الْمُؤْمِنِينَ* آل عمران:۱۶۹ - ۱۷۱

او هغه کسان چي د خدای په لار کي شهیدان شوي، مړه مه ګڼی، دوی ژوندي دي او د الله په خوا کي ورته روزي ورکول کېږي. الله چي له خپل فضل نه څه د دوی په برخه کړي، په هغه خوشحالي کوي او د هغو کسانو لپاره هم چي لاتراوسه لدوی سره ندی یوځای شوي او د دوی تر شا دي، پدې خاطر خوشحالي کوي چي نه به پدوی څه وېره وي او نه به غمجن شي* د الله په نعمتونو او فضل به خوشحالي کوي او پدې هم چي الله د مؤمنانو اجر نه ضایع کوي.

د الله د لاری شهیدان مړه مه ګڼی

د دې آیتونو اساسي مطالب دا دي:

- د الله د لاري شهیدان مړه مه ګڼی.
- د الله د لاري شهیدانو ته مړه مه وایاست.
- دوی ژوندي دي خو تاسو د دوی د ژوند په څرنګوالي نه پوهېږی.

- دوی نه یوازي ژوندي دي بلکي الله ورته په خپلي خوا کي روزي هم ورکوي.
- دوی په خپل وضعیت او د الله جل شأنه په هغه فضل چي د دوی په برخه شوی راضي او خوشحاله دي.
- د خپلو هغو ملگرو د مستقبل په هکله هم خوشحالي کوي چي لاتراوسه لدوی سره ندي یو ځای شوي، پدې خاطر چي گوري د ایمان په لار کي نه وېره شته او نه غمجن کېدل.
- د خدای په نعمتونو، فضل او پدې چي الله د مؤمنانو اجر نه ضایع کوي، خوشحالي کوي.

له مرگه نه وېرېدل او د الله په لاري کي د شهادت تلوسه، د ایمان نښه گڼل شوې او د پیغمبر علیه السلام ټولو صحابه وو ته په خطاب کي ویل شوي چي تاسو ټولو د شهادت تمنا کوله:

شهادت د پیغمبر او صحابه وو تمنا

وَ لَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِن قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَ أَنتُمْ تَنظُرُونَ * آل عمران:۱۴۳

او یقیناً چي تاسو لدې نه مخکي چي له مرگ سره مخامخ شی د هغه تمنا مو کوله، نو دا دی ومو لیدو پداسي حال کي چي ورته کتل مو

په دې مبارك آیت کي څو مهمي خبري توجه غواړي:

- صحابه وو د شهادت تلوسه درلوده.
- د احد په جګړي کي ئې د دې تمنا د تر سره کېدو فرصت ترلاسه کړ.
- د دې صحنې د نظارې په ځای باید له هغی نه د خپل آرمان د ترسره کېدو په اړه استفاده شوې وی.

یهودو ته وایي: که تاسو په رښتیا په آخرت ایمان درلودی او له الله سره مو مینه وی نو له مرګ نه به نه وېرېدی او د اوږده ژوند تمنا به مو نه کوله:

د شهادت عدم تمنا د یهودانو نښه

قُلْ إِن كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الآخِرَةُ عِندَ اللّهِ خَالِصَةً مِّن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ * وَ لَن يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمينَ * وَ لَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَ مَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَن يُعَمَّرَ وَ اللّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ * البقرة: ۹۴-۹۶

له مرګ نه وېره په آخرت د عدم ایمان ننښه ده او له الله سره د مینې ادعاء تکذیبوي

ورته ووایه: که د آخرت کور، د خدای په وړاندې، له خلکو نه پرته یوازې ستاسو لپاره وي نو د مرګ تمنا وکړئ که رښتوني یاست. او په خپلو لاسونو ئې چې څه وړاندې کړي د هغه په وجه به هیڅکله د مرګ تمنا ونکړي او الله په ظالمانو ښه پوه دی. او دوی به تر ټولو زیات په ژوند حریص ومومې او له مشرکانو نه هم، هر یو ئې دا خوښوي چې کاش زر کاله عمر ورکړی شي، خو همدا د عمر اوږدوالی له عذاب نه د دوی ژغورونکی ندی او خدای د دوی د عملونو ډېر ښه لیدونکی دی.

دا مبارك آیتونه چې د یهودانو د ایمان دعوی پدې دلیل دروغجنه ګڼي چې پدوی کې د شهادت تلوسه مړه شوې او هر یو ئې د مشرکانو په څېر د اوږده ژوند تمنا لري، څو اساسي خبرو ته اشاره کوي:

- یهودانو به ویل چې خدای جنت یوازې زموږ لپاره پیدا کړی!! په ټولو خلکو کې به یوازې یهودان جنت ته درومي،

د نورو ځای دوزخ دی او د دوزخ لپاره پیدا شوي.

- که دوی په خپلي دعوی کي رښتوني وی نو له مرگ نه به نه وېرېدل، د شهادت تمنا به ئې په زړونو کي نه ختمېده.
- د دوی مخکني بد عملونه د دې باعث شوي چي له مرگ او د الله په لار کي له شهادت نه وېره ئې په زړونو کي راپیدا شي.
- دوی پدې اړه د مشرکانو په څېر دي او تر هغوی هم زیات د اوږده ژوند غوښتونکي او له مرگ نه وېرېدونکي دي.
- دا اوږد عمر دوی د خدای له عذاب نه نشي ژغورلی؟!
- الله د دوی د ټولو کړو وړو شاهد دی، ښه پوهېږي چي دوی څه کوي او ولې ئې کوي؟

په همدې ارتباط په بل ځای کي راځي:

ځوك له مرگه تښتي؟

قُلْ يَأَيهَا الّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنّكُمْ أَوْلِيَاءُ للّهِ من دُونِ النّاسِ فَتَمَنّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صدِقِينَ * وَ لا يَتَمَنّوْنَهُ أَبَدَا بِمَا قَدّمَت أَيْدِيهِمْ وَ اللّهُ عَلِيمُ بِالظلِمِينَ * قُلْ إِنّ الْمَوْتَ الّذِى تَفِرّونَ مِنْهُ فَإِنّهُ

مُلَقِيكمْ ثُمّ تُرَدُّونَ إِلى عَلَمِ الْغَيْبِ وَ الشهَدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ*

الجمعة:۶-۸

ورته ووایه: ای هغو کسانو چې یهودان شوي! که گمان کوی چې فقط تاسو د خدای دوستان یاست، له خلکو پرته، نو د مرگ تمنا وکړی که صادق یاست. د خپلو مخکنیو عملونو په وجه به ئې هیڅکله تمنا ونکړي، خدای دا ظالمان ډېر ښه پیژني. ورته ووایه: هغه مرگ چې تاسو ترې تښتی هرو مرو به تاسو بیامومي، بیا به په غیب او څرگند پوه ذات په لوري گرځول کیږی، نو تاسو به په خپلو کړو خبر کړي.

له مرگه تیښته څوك له مرگه نشي ژغورلی

په دې آیتونو کي څو خبري د زیات پام وړ دي:

ü یهودانو به ویل: په ټولو انسانانو کي فقط موږ د خدای دوستان یو، د خدای نازولي ټول په موږ کي راپیدا شوي اولیاء او پیغمبران زموږ په قوم کي راپیدا شوي، نو خود به یوازي موږ جنت ته درومو.

ü که دا خبره رښتیا وی او تاسو له خدای سره مینه درلودی او د الله له اولیاوو او پیغمبرانو سره مو تعلق وی، نو له مرگ نه به نه وېرېدی او د الله د نیکو او صالح بندگانو په څېر به د الله په لار کي قرباني ته چمتو وی!!

ü تاسو داسي عملونه کړي چي د هغو په وجه هیڅکله د جنت طمع نشي کېدی، ستاسو همدا عملونه له مرگ نه د وېري لاملونه دي.

ü خدای ظالمان پیژني او پدې ښه پوهېږي چي د ظلمونو په سبب ئې زړونه تور شوي او له ژوند سره افراطي مینه او له مرگ نه افراطي وېره ئې زړونو ته ننوتې.

ü له کوم مرگ نه چي تاسو وېره لری او د همدې په وجه د الله په لار کي له جهاد نه ډډه کوی، هغه به ستاسو ملاقات ته خامخا راځي، نه په تېښته له هغه خلاصېدی شی او نه په هغه بې غیرتۍ چي د تدبیر نوم ورکوی.

ü بیا به د هغه رب په لور درومی چي په "غائب او شاهد" پوه دی، نه ستا د زړه پټي خبري او وسوسې ترې پټي دي او نه ستا څرگند کړه او په ډېر تکلف جوړي شوې مزیني خبري او

غولوونکي دلائل.

ü د قیامت په ورځ به الله جل شأنه ستا ټول عملونه ستا مخي ته کښېږدي.

د ایمان د خاوندانو په وړاندي د مرګ او ژوند په هکله د ابراهیم علیه السلام باور مخي ته ږدي او فرمایي:

مرگ ژوند د شپې ورځي په څېر وګڼی

أَلَمْ تَرَ إِلى الّذى حَاجّ إِبْرَهِيمَ فى رَبِّهِ أَنْ ءَاتَاهُ اللّهُ الْمُلْك إِذْ قَالَ إِبْرَهِيمُ رَبى الّذى يُحْىِ وَ يُمِيت قَالَ أَنَا أُحْىِ وَ أُمِيت قَالَ إِبْرَهِيمُ فَإِنّ اللّهَ يَأْتى بِالشمْسِ مِنَ الْمَشرِقِ فَأْت بهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِت الّذى كَفَرَ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظلِمِينَ * البقرة: ۲۵۸

د مرګ ژوند په هکله د ابراهیم علیه السلام او نمرود اعتقاد او نظر

هغه څوك دي ونه لید چي له ابراهیم سره ئې پدې خاطر محاجه کوله چي الله ورته پاچایي ورکړې وه، کله چي ابراهیم وویل: زما رب هغه ذات دی چي ژوندي کول او وژل کوي. وئې ویل: زه یم چي د ژوند مرگ فیصله کوم!! ابراهیم وویل: الله خو لمر له مشرقه راخیژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی یې، نو هغه چي کافر شوی وو، مبهوت

او حیران شو" څه ئې د ویلو لپاره نه موندل" او الله ظالمان نه هدایت کوي.

دا مبارك آیت څو مهمې خبرې زموږ مخې ته ږدي:

- ابراهیم علیه السلام دا خبره چې د مرگ ژوند واك زما د رب په لاس کې دی، د هغه چا په وړاندې کړې چې اقتدار مغرور کړی وو، ځان ئې د خلکو د مرگ ژوند واکدار گڼلو، ابراهیم علیه السلام ئې بندی کړی وو او د هغه د وژلو او په ستر اور کې د سوزولو فیصله ئې کړې وه. د ابراهیم علیه السلام د دې وینا په اهمیت هلته پوهېدی شو چې دا حالت په نظر کې ونیسو. په عادی حالت کې د دې خبرې کول یوه معنی لري خو پداسې حالت کې بیله معنی لري چې د چا د وژلو او په اور کې د سوزلو فیصله دې یوه مغرور او بې رحمه واکمن کړې وي، د ده د سوزلو لپاره دې ستر اور بل شوی وي، ټول ولس دې د ده په سوزولو اتفاق کړی وي او د دې مقصد لپاره دې ستر اور بل کړی شوی او په اور کې د ده د اچولو لپاره دې منجنیق تیار شوی وي او ټول ولس دې د تماشا لپاره راغونډ شوی وي!! هغه دې دا هرڅه په خپلو

سترګو ګوري او سره لدې دي ووايي: د مرګ ژوند پرېکړه خو زما رب کوي!!

- مغرور واکدار د ده په ځواب کي وايي: د خلکو د مرګ ژوند واك خو له ما سره دی، دا دی په خپلو سترګو وګوره چي له دوو بنديانو څخه يو چي د خلاصولو مستحق دی په مرګ محکوموم او بل چي د وژلو مستحق دی خوشي کوم!!
- ابراهيم عليه السلام په ځواب کي وايي: زما رب خو هغه ذات دی چي لمر له ختيځه راخيژوي، ته ئې له لوېديځه راوخيژوه که رښتونی يې!! يعنی لکه څنګه چي شپه ورځ د الله په اراده ځي راځي او لمر د ده په اراده له خپله ځايه راخيژی او په خپل ځای کي پرېوزی او د نړۍ هيڅ ځواك نه د هغه د تلو راتلو وخت بدلولی شي او نه ئې ځای، همداسي د مرګ او ژوند پرېکړه هم يوازي د الله له لوري کېږي او پدې کار کي هم د نړۍ هيڅ ځواك هيڅ برخه نلري.
- ظالمان له الهي لارښوونو نه محروم او د حقيقت له درك نه عاجز دي، ظلم د دوی زړونه کاږه او عقل مختل کړی. د مرګ ژوند په هکله د دوی باورونه د کږو زړونو او مختل

عقل زېږنده دي.

قرآن وايي چي د مرگ لپاره ثابته نېټه ټاكل شوې چي هيڅوك ئې نشي بدلولی:

مرگ په خپل وخت او د الله له اذن نه وروسته راځي

وَ مَا كانَ لِنَفْسٍ أن تَمُوت إلا بِإذْنِ اللّه كِتَباً مُّؤَجّلاً وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الدُّنْيَا نُؤْتِه مِنهَا وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الاَخِرَةِ نُؤْتِه مِنهَا وَ سَنَجْزِى الشكِرِينَ * آل عمران:۱۴۵

هيڅ نفس لره نه ښايي چي ومري مگر د الله په اذن سره، په ليكل شوې ټاكلې نېټې او څوك چي د دنيا اجر غواړی له همدې نه ئې برخه وركوو او څوك چي د آخرت اجر غواړی له هغه نه ئې برخه وركوو او ډېر ژر به شكر كوونكو ته غوره بدله وركړو.

په دې مبارك آيت كي د لاندي سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:

- د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاكل شوې.

- دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. پداسي کتاب کي چي په هغه کي هيڅ تبديلي نشي راتلی.
- مرگ په همدې ټاکل شوې ليکلې نېټې د الله له اذن او اجازې نه وروسته راځي.
- څوك چي د خپلو عملونو دنيائی بدله غواړی نو الله له هغه نه څه ورکړي او څوك چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه ورکړي.
- د خدای شاکر بندگان به د بر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی دنيائي اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

د انسان روح د الله په امر د خاصو مأمور شوو فرشتو په ذريعه قبض کېږي،دا فرشتې د الله اوامر د هيڅ تغيير او ځنډ نه پرته ترسره کوي:

روح څنگه قبض کېږي؟

وَ هُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَ يُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتى إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتَ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَ هُمْ لا يُفَرِّطُونَ*

الانعام:۶۱

د انسان روح د الله په امر د خاصو مأمور شوو فرشتو په ذریعه قبض کیږي

او هغه په خپلو بندګانو مسلط دی، په تاسو باندي ساتونکي رالیږي، تر هغه چي د چا مرګ ورته راورسیږي، نو زموږ استاځي ئې روح قبض کړي پداسي حال کي چي تېرى نکوي.

قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ* السجده:۱۱

ورته ووایه: هغه فرشتې ستاسو روح قبض کوي چي په تاسو باندي ګمارل شوې، بیا د خپل رب په لوري ګرځول کیږی.

په دې مبارکو آیتونو کي دا لارښووني ګورو:

- د الله ټول بندګان د ده د سلطې په وړاندي مقهور او محکوم دي.
- ستاسو د حفاظت او ساتني بند و بست ئې کړی، له خپلي خوا ئې ستاسي لپاره ساتونکي موظف کړي.
- دا ساتونکي د مرګ تر ثابتي نېټې ستاسو ساتنه کوي او د دې نېټې په رارسېدو سره ټاکلې فرشتې ستاسو روح قبض کوي.

- نه دا ساتونکې فرشتې او نه د روح اخستونکې په خپل الهي مأموريت کي هيڅ ډول کمی زياتی او افراط تفريط نه کوي.

چي هر نفس هرومرو او په خپلي ثابتي نېټې د مرگ خوند څکي نو د الله په لار کي له مرگ نه وېره د څه لپاره؟

مبادا د مرگ له وېری د الله له بندگی نه لاس واخلی، هسي هم هر نفس د مرگ خوند څکي، او د الله په لوري درومي

يَعِبَادِىَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِى وَسِعَةٌ فَإِيَّىَ فَاعْبُدُونِ * كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ * وَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصلحت لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ الْجَنَّةِ غُرَفاً تجرِى مِن تحتِهَا الأَنْهَرُ خَلِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ * الَّذِينَ صبرُوا وَ عَلَى رَبِهِمْ يَتَوكلُونَ * العنكبوت: ۵۶-۵۹

ای زما باايمانه بندگانو! زما ځمکه پراخه ده، نو يوازي زما عبادت وکړی، هر نفس د مرگ د خوند څکونکی دی، بيا زما په لور راگرځول کېږی او هغه چي ايمان ئې راوړی او صالح عملونه ئې کړي، هرو مرو به ئې د جنت پداسي خونو کي ځای په ځای کړو چي ترې لاندي ويالې بهېږي، په

هغه کي تلپاته، څومره غوره دی د هغو عمل کوونکو اجر چي صبر ئې وکړ او په خپل رب توکل کوي.

همدا راز وايي:

کلُّ نفسٍ ذَائقَةُ الموْتِ وَ إنّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورکمْ يَوْمَ الْقِيمَةِ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَ أُدْخِلَ الْجنّةَ فَقَدْ فَازَ وَ مَا الْحَيوةُ الدُّنْيَا إلا مَتَعُ الْغُرُورِ *

البقرة:۱۸۵

هر نفس د مرگ د خوند څکونکی دی او خبره دا ده بله نده چي د قيامت په ورځ به خپل اجر په کامله توگه ترلاسه کوئ، نو څوك چي له اور نه وژغورل شو او جنت ته ننووت، بې شکه چي بريالی شو او د دنيا دا ژوند خو له غولوونکې متاع نه پرته بل څه ندی.

د آخرت په پرتله خو د دنيا دا ژوند له غولوونکي متاع پرته بل څه ندی

دا مبارك آيتونه څو مهمي خبري موږ ته ښيي:

- که په خپل ناتوبي کي له داسي حالت سره مخامخ شوې چي د يوه آزاد بنده په څېر دي د الله عبادت نشو کولی او ستا د هيواد واگي د داسي ځواکونو په لاس کي وي چي تا د الله

بندگي ته نه پرېږدي، نو د دين په ځای ملك پرېږده او د الله په لار كي هجرت وكړه، د خدای ځمكه پراخه ده، داسي ځای ته ولاړ شه چي په ډاډه زړه د خپل رب عبادت وكړی شي.

- او كه د مرگ گوانښ درته وشو، نوصبر وكړه، له مرگ نه هسي هم چاره نشته، هر نفس خامخا د مرگ خوند څكي.
- كه د خدای په لار كي دي د ختو كور له لاسه وركړ، الله به ئې په عوض كي د جنت بنگلې دركړي، داسي دنگي دنگي بنگلې چي د ونو او مانيو لاندي ئې ويالې بهېږي.
- كه د څو ورځو دنيايي ژوند دې له لاسه وركړ نو الله به د جنت تلپاتې ژوند دركړي.
- د عمل كوونكو اجر تر دې هم زيات غوره دی.
- خو هغه عمل كوونكي چي دا غوره اجر به ترلاسه كوي هغه كسان دي چي صبر لري او په خپل رب توكل كوي. مبادا د بې صبري او له الله نه پرته په بل چا او بل څه د اعتماد په نتيجه كي لدې غوره اجر نه محروم شې.

- ستا اجر هيڅکله نه ضايع کيږي، ستا معامله له هغه خداى سره ده چي د عملونو پوره او کامله بدله ئې په خپله ذمه اخستې ده.
- د همدې نيکو عملونو په نتيجه کي له دوزخ نه ژغورل کيږی، اصلي بريا خو دا ده چي څوك له دوزخ نه وژغورل شي او جنت ئې په برخه شي.
- دا دنيوي ژوند خو د آخرت په پرتله هسي يوه غولوونکې متاع ده. داسي نه چي دا متاع دي له آخرت نه غافل کړي!!

که ته د الله په لار روان وې او په دې لار کي ومرې يا ووژل شې نو الله به ستا گناهونه درته وبخښي او خپله پيرزوينه به ستا په حال شامله کړي، دا تر هغه څه نه چي نور ئې د ژوندي پاتې کېدو په صورت کي ترلاسه کوې ډېر ډېر غوره دي.

د الله په لار کي شهادت د دنيا تر هر څه غوره دی

وَ لَئِن قُتِلْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّه أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّه وَ رَحْمَةٌ خَيرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ * وَ لَئِن مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَالَى اللّه تحْشَرُونَ * آل عمران:۱۵۷-۱۵۸

او که د الله په لار کي ووژل شی يا ومرى نو د الله بخښنه او پيرزوينه تر هغه څه چي نور ئې ترلاسه

کوي ډېره غوره دي.

همداراز فرمايي:

د الله په لار کی د هجرت او شهادت په نتيجه کی هم خپله دنيوي غوره برخه ترلاسه کوی او هم غوره الهی اجر

وَ مَن يهَاجِرْ فى سبِيلِ اللّه يجِدْ فى الأرْضِ مُرَغَماً كَثِيراً وَ سعَةً وَ مَن يخْرُجْ من بَيْته مُهَاجراً إِلى اللّه وَ رَسوله ثُمّ يُدْرِكْهُ المَوْت فَقَدْ وَقَعَ أجْرُهُ عَلى اللّهِ وَ كانَ اللّهُ غَفُوراً رّحِيماً *

النساء: ۱۰۰

او څوك چي د الله په لار كي هجرت وكړي، په ځمكي كي به ډېر خرځايونه او پراخي ومومي او څوك چي له خپل كور نه د الله او د ده د رسول لوري ته د مهاجر په څېر ووځي او مرگ ئې بيا ومومي نو په يقين سره ئې اجر د الله په ذمه شو او خدای خو بخښونکی او مهربان دی.

همداراز فرمايي:

د رزق او روزي ضمانت

وَ الّذِينَ هَاجَرُوا فى سبِيلِ اللّه ثُمّ قُتلُوا أوْ مَاتُوا لَيرْزُقَنّهُمُ اللّهُ رِزْقاً حَسناً وَ إِنّ اللّهَ لَهُوَ خَيرُ الرّزِقِينَ *

الحج: ۵۸

الله د مهاجر او مجاهد د رزق ضامن دی

او هغه چي د خدای په لار کي ئې هجرت وکړ، بیا یا ووژل شول یا مړه شول، خدای به حتماً غوره رزق ورکړي او یقیناً چي الله تر هرچا غوره رزق ورکوونکی دی.

دا مبارك آیتونه موږ ته وایي:

- داسي گمان مه کوه چي که د الله په لار کي هجرت وکړې، کور، کلی او پټی پرېږدې، نو د الله په ټولي پراخي ځمکي کي به نه د پناه ځای پیدا کړې او نه د معیشت وسیله، داسي نه ده، د الله ځمکه پراخه ده، چي عادي بندگانو ته رزق او روزي ورکوي د خپلي لاري له مجاهدینو نه به ئې ځنگه سپموي!! پدې دي باید پوخ باور وي چي د هجرت په صورت کي به له پراخي او کثرت سره مخامخ کېږې نه له تنگسې او قلت سره.
- الله د هغه خلکو لپاره د غوره رزق ذمه وار دی چي د خدای په لار کي هجرت کوي او شهیدان ورکوي.
- که د الله او د هغه د رسول په لوري وخوځېدې او په مرگ واوښتې نو الله ستا اجر په خپله ذمه اخلي، مگر دا درته

کفایت نکوي؟

- د هجرت او د هجرت په دوران کي د مړيني په صورت کي غفور او رحيم خدای به ستا ګناهونه درته وبخښي او خپلي پيرزويني به ستا په حال شاملي کړي.
- هغه ولس چي د الله په لار کي هجرت ته اړ شي او له مرګ ژوبلي سره مخامخ شي، الله جل شأنه به د رحمت او پيرزويني لاس د دوی په سر راکاږی.

او څوك چي د مرګ له وېري دښمن ته شا کوي، خپل کور کلی دښمن ته پرېږدي، د تېښتي لار غوره کوي پداسي حال کي چي د مقابلې توان لري او شمېر ئې هومره دی چي د دښمن په خلاف ډېر څه کولی شي، نو الله به ئې له سپك او له ذلت نه ډك مرګ سره مخامخ کوي:

څوك د ذلت په مرګ محکوم شوی؟

أَلَمْ تَرَ إِلَى الّذِينَ خَرَجُوا من ديَرهمْ وَ هُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللّهُ مُوتُوا ثُمّ أَحْيَهُمْ إِنّ اللّهَ لَذُو فَضلٍ عَلَى النّاسِ وَ لَكِنّ أكثرَ النّاسِ لا يَشكرُونَ* البقرة:۲۴۳

آیا هغو کسانو ته دي ونه کتل چي له خپلو

هغه چې د مرگ له ویرې ئې خپل ټاټوبی دښمن ته

کورونو نه د مرگ له وېرې ووتل، پداسي حال کي چي په زرهاوو وو، نو الله ورته وویل: ومرئ، بیا ئې بیرته راژوندي کړل، یقیناً چي خدای په خلکو د فضل خاوند دې خو اکثر خلك شکر نکوي.

دا آیت څو لارښووني کوي:

- څوك چي له مرگ نه وېرېدلی او د همدې وېري په وجه ئې دښمن ته شا کړې او خپل کور کلی ئې هغه ته پرېښی، نو په مرگ محکوم شوي.
- داسي تېښته شاید له محدودو کسانو او له یوه واړه ټولگي نه د توجیه وړ وي، خو له یوه ولس او له داسي ډلي نه چي شمېر ئې زرهاوو ته رسېږي په هیڅصورت د منلو ندی.
- خدای جل شأنه په خپلو بندگانو د فضل خاوند دې، د همدې فضل په وجه پداسي حالت کي دوی ته بیا مهلت ورکوي چي د دائمي مرگ مستحق وي.
- خو خلك د دې په ځای چي د الله د پیرزوینو قدر وکړي د ناشکري لار غوره کوي.

قرآن موږ ته لارښوونه کوي چي د څو مهمو پرېکړو اصلي او یوازنی واکدار یه الله جل شأنه ګڼي:

قُلِ اللّهُمّ مَلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَن تَشاءُ وَ تَنزِعُ الْمُلْكَ مِمّن تَشاءُ وَ تُعِزُّ مَن تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَن تَشاءُ بِيَدِكَ الْخَيرُ إِنّكَ عَلى كلِّ شىْءٍ قَدِيرٌ * تُولِجُ الّيْلَ فى النّهَارِ وَ تُولِجُ النّهَارَ فى الّيْلِ وَ تُخْرِجُ الْحَىّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ تُخْرِجُ الْمَيّتَ مِنَ الْحَىِّ وَ تَرْزُقُ مَن تَشاءُ بِغَيرِ حِسابٍ * آل عمران: ۲۶-۲۷

ووایه: ای باري ربه! د واکمنۍ واکداره! دا ته یې چي چا ته وغواړې واکمني ورکوي او له چا نه چي وغواړې د واکمنۍ " جامه" بېرته باسي، چي چا ته وغواړی عزت ورکوي او چي څوك وغواړی سپکوي یې، ښیګڼه ټوله ستا په لاس کي ده، بې شکه چي ته په هر څه قادر ئې، شپه په ورځ کي ننباسي او ورځ په شپې کي داخلوي، ژوندی له مړي راباسي او مړی له ژوندي نه راباسي او چي چا ته وغواړی بې حسابه روزي ورکوي.

الله د واك، عزت، ذلت، مرګ، ژوند او رزق اصلي واکمن دی.

یوازنی ټولواك الله دی چي د واك، عزت، ذلت، مرګ، ژوند او رزق پرېکړی کوي

د دې مبارکو آيتونو لارښوونې دا دي:

- ü په هر حالت کې به ستا باور دا وي چې د واکمنۍ اصلي او يوازنی واکدار الله دی.
- ü دا پرېکړه د الله له لوري صادره کېږي چې چا ته څومره او څنګه واکمني ورکړي.
- ü دا پرېکړه الله کوي چې د چا د واکمنۍ کرسۍ څنګه او کله نسکوره کړي.
- ü د عزت ورکړه د الله له لوري ګڼه، پام چې له الله نه پرته له بل چا نه عزت ته د رسېدو طمع ونکړې. مبادا اقتدار ترلاسه کول د عزت نښه وګڼې، ډېر د اقتدار خاوندان سخت ذليل او سپك دي.
- ü د چا د ذلت او سپکاوي پرېکړه هم الله کوي، په خپل عزت له الله نه پرته له بل چا مه وېرېږه. هغه څوك ذليل ګڼه چې د خدای په وړاندې ذليل وي، مبادا ناداري او ناتواني د ذلت نښه وګڼې، ډېر په خړو جامو کې د خدای په وړاندې هومره عزت لري چې د پرېړو غاړو، جګو شملو او دنګو بنګلو

خاوندان ئې د پښو له خاورو سره برابر ندي.

- د الله هره پرېکړه حکيمانه ده، په هري فيصلې کي ئې خير مضمر دی، خير او ښيګڼه د خدای په خوا کي او د ده په لار کي لټوه، نه د بل چا په لاس کي او په نورو لارو کي.
- دا باور دي هيڅکله او په هيڅ حالت کي متزلزل نشي چي الله په هر څه قادر دی، ناتوانه او ضعيفو کسانو ته د ټولني واکمني ورکولی شي او د زر او زور خاوندانو تخت او تاج نسکورولی شي، نه د چا زور او ځواك د ده فيصلې بدلولی شي او نه د چا ضعف او ناتواني د ده پرېکړي ځنډولی شي.
- لکه څنګه چي شپه او ورځ د الله په اراده او د يوه ستر حکمت له مخي ځي راځي او پدې کار کي له خدای نه پرته د عالم هيڅ ځواك، هيڅ ډول دخالت نشي کولی، نه شپه رالنډولی شي او نه ورځ اوږدولی شي، همداراز د مرګ ژوند، عزت او ذلت پرېکړه او د واکمني سپارل او بيرته اخستل هم فقط د الله په اراده، د خاصو سننو مطابق او د خاصو مصلحتونو له مخي ترسره کېږي.
- د رزق او روزي په هکله د الله سنت دا ندی چي چا ته د ده د

وړتیاوو او استحقاق له مخي رزق او روزي ورکړي، بلکي پدې هکله ئې سنت دا دی چي خپلو بندګانو ته که کافر وي که مسلمان، که صالح وي که طالح، له حسابه پرته روزي ورکوي، که ئې چا ته رزق د محاسبې له مخي او له هغه نه وروسته ورکولی چي خپله وړتیا ثابته کړي نو له کافر، عاصی او باغی بنده نه به ئې هر څه سپمولي وو، له عادی اوبو نه به ئې هم محروم کړي وو. مبادا د هغه چا په هکله چي د رزق او روزي ترلاسه کولو لپاره ئې حرامي لاري غوره کړي او د ظلم، تېرى، خیانت او نورو حرامو لارو نه ئې ډېر څه ترلاسه کړي، دا ګمان وکړې چي خدای ته نازولي دي او د خاصو وړتیاوو په وجه ئې دا هر څه ورکړي!! مبادا بډای د عزت خاوند وګڼې او نیستمن سپك او ذلیل، ډېر مالداران د الله او خلکو په نزد ډېر سپك او ذلیل دي او ډېر نیستمن او نادار خلك د الله په وړاندي د ستر عزت خاوندان دي.

په لاندنیو مبارکو آیتونو کي له مرګ نه وېرېدونکي کسان په ډېره دقیقه توګه انځور شوي:

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الّذِينَ قِيلَ لهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَ أَقِيمُوا الصلَوةَ وَ ءَاتُوا

له دنیا سره افراطي مینه مو له مرگ نه ویروي هره ښیګڼه د الله پیرزوینه ده، هر کړاو او ستونزه ستا د بد عمل او گناه نتیجه ده

الزَّكَوةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنهُمْ يخْشَوْنَ النَّاس كَخَشيَةِ اللّه أَوْ أَشدَّ خَشيَةً وَ قَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْ لا أَخَّرْتَنَا إِلى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَ الاَخِرَةُ خَيرٌ لِّمَنِ اتَّقَى وَ لا تُظلَمُونَ فَتِيلاً * أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِككُّمُ الْمَوْتُ وَ لَوْ كُنتُمْ فى بُرُوجٍ مُّشيَّدَةٍ وَ إِن تُصِبْهُمْ حَسنَةٌ يَقُولُوا هَذِه مِنْ عِندِ اللّه وَ إِن تُصِبْهُمْ سيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِه مِنْ عِندِكَ قُلْ كلٌّ مِّنْ عِندِ اللّه فَمَا لِ هَؤُلاءِ الْقَوْمِ لا يَكادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثاً * مَا أَصابَكَ مِنْ حَسنَةٍ فَمِنَ اللّه وَ مَا أَصابَكَ مِن سيِّئَةٍ فَمِن نَّفْسِكَ وَ أَرْسلْنَك لِلنَّاسِ رَسولاً وَ كَفَى بِاللّه شهِيداً *

النساء: ۷۷- ۷۹

هغو ته دي ونه کتل چې ورته وويل شو: لاسونه مو راټم کړی او لمونځ وکړی او زکات ورکړی، خو چې کله پدوی جهاد فرض کړی شو نو یوه ډله ئې له خلکو نه داسي وېرېده لکه له خدای نه او یا تر دې هم سخته وېره او ویل ئې: ای زموږ ربه! ولې دي په موږ جنګېدل فرض کړ؟ ولې دي تر

يوې نږدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووايه: د دنيا متاع خو وړوكى شى دى او آخرت غوره دى، د هغه لپاره چي تقوا ئې غوره كړه او د بڅركي په اندازه به په تاسو تېرى ونشي. چي هرځاى وى مرگ به مو بيا مومي، كه څه هم په دنگو كلكو ماڼيو كي وى او چي ښيگڼه ئې په برخه شي نو وايي: دا خو د خداى له لوري ده، خو كه كړاو ئې په برخه شي نو وايي: دا خو له تا څخه دي، ورته ووايه: ټول د خداى له لوري دي، پدې خلكو څه شوي چي په هيڅ خبري نه پوهېږي، له ښيگڼي چي څه ستا په برخه شي نو د خداى له لوري ده او چي كړاو او ستونزه درورسېږي نو هغه په خپله ستا لخوا ده، ته خو مو خلكو لره يو استاځى لېږلى يې او الله د شاهد په حيث كافي دى.

د ښه او بد، خير او شر، گټي او تاوان پرېكړه د الله له لوري كيږي.

په دې مباركو آيتونو كي لاندي لارښووني زموږ مخي ته ايښودل شوې:

- ځيني خلك داسي وي چي له دښمن سره د جگړو له

رارسېدو نه د مخه د ځان ښودني يا نورو موخو په خاطر پدې ټينګار کوي چې بايد له دښمن سره د يوې پرېکنده نښتې له لارې خبره پای ته ورسوو او ستونزه د تل لپاره حل کړو، لدوی نه ځيني بيا پدې خاطر د جګړو خبره کوي چې د خپلو ديني او مذهبی دندو په ادا کولو کې لټی کوي او چې کله پدې اړه پدوی اعتراض وشي نو وايي: که له دښمن سره د نښتی او له دين نه د دفاع وخت راورسېدو نو موږ به ترټولو مخلص ومومی، زموږ په اخلاص او صداقت به هلته پوه شی چې په لومړي خط کې مو توره په لاس او مټې بروهلي وګوری!! خو چې د جګړې وخت راورسېږي ګوری به چې له خلکو داسي وېرېږي لکه له خدای نه او حتی له خلکو نه به ئې وېره هومره وي چې له خدای نه به دومره نه وېرېږي!!

- بيا به وايي: اوس خو د جګړې مناسب وخت ندی، ضروري وسائل ندی برابر شوي، څه وخت ته ضرورت لرو، بايد جګړه وځنډېږي!!

- دوی جګړه او له دښمن سره مخامخ کېدل داسي ګڼي لکه د مرګ په لوري چې خوځول کېږي، لکه مرګ چې تيار دوی ته

خپل کومی پرانستی وي او د مرگ نېټه ئې رارسېدلې وي!! وايي به: خدای ولې مونږ ته د څه نوري مودې لپاره د ژوندي پاتې کېدو موقع رانکړه او داسي ژر ئې له جګړو سره مخامخ کړو!!

• دې خلکو ته فقط یو ځواب په کار دی،او هغه دا چې: له دنیا سره افراطي مینه مو له مرگ نه وېروي، آخرت مو هېر کړی، دنیا ته په آخرت ترجیح ورکوي، د همدې لپاره له مرگ نه وېرېږي او له جنگ نه ډډه کوي. د الله په عدالت باور نلري، گمان کوي چې الله به د مسلمانانو هلې ځلې او قربانۍ ضايع کړي، حال دا چې الله د وړې ذرې په اندازه هم په خپلو بندگانو ظلم نکوي.

• په دې پوه شی چې په کور کې ناستی سره او کلکو مورچلو او دنگو کلاگانو ته پناه وړلو سره هم له مرگ نه نشی خلاصېدی، په هر صورت به د مرگ داعی ته لبيك وايي.

• دا کسان داسي دي چې که ستاسو په څنگ کې ئې څه بنيگڼه په برخه شوه نو دا ستاسو د ملگرتيا نتيجه نه بلکې په خپل ځان د خدای پيرزوينه گڼي، خو که له کومي ستونزی سره

مخامخ شوو نو دا ستاسو له لوري گڼي، دوی ته ووایي چي ښه او بد ټول د الله له لوري دي، دوی پدې نه پوهېږي چي د ښه او بد، خیر او شر، گټې او تاوان پرېکړه د الله له لوري کېږي.

- هره ښیگڼه د الله پیرزوینه ده، مبادا هغه د خپل عمل نتیجه وگڼی، دا ځکه چي د نیك عمل توفیق هم د الله پیرزوینه ده.
- هر کړاو او ستونزه ستا د بد عمل او گناه نتیجه ده، له ځان نه پرته بل څوك مه ملامتوه.
- د الله پیغمبر هم د خیر او شر واکدار نه بلکي د استاځي په حیث لېږل شوی.
- الله پدې شهادت ورکوي چي خیر او شر د ده له لوري دي او ستا په عمل پوري تړلي دي، د ده پیغمبر فقط د یوه امین استاځي دنده تر سره کوي، د خیر او شر واك او پرېکړه د ده په اختیار کي نده.

همدا راز په لاندي مبارکو آیتونو کي د هغه چا حالت انځور شوی چي له وخت نه مخکي په جگړي ټینگار کوي، خو

دا ډېنګار ئې له قوي ایمان او د الله په لار کې د قرباني له جذبې نه نه ئې راولاړ شوی بلکې د بیمار زړه نه راخوټېدلی وي، پدې بې وخته ډېنګار سره غواړی چې ځان مخلص او انقلابی وښیی او په خپلو غلطو عملونو او غلطلو ویناوو پرده واچوي او خلکو ته وښیی چې که اوس او د سختی ورځې له رارسېدو نه مخکې هغوی څه قصور لري او په عمل کې تر نورو شاته پاتې دي، د جګړې په ورځ به وګوری چې تر هر چا مخکې یو او په لومړي خط کې د دښمن مقابله کوو. خو چې کله د جګړې اصلي وخت راورسېږي او پدې هکله صریح او واضح فیصله وشي او د قرآن صریح او واضح حکم د هغه غوښتنه وکړي نو دا کسان به داسي ومومی چې سخته وېره به ئې په څېرو کې ښکاره وي، خړی سترګی د هغه چا په څېر چې د مرګ له وېرې او هیبته بې هوشه شوی:

منافق له جګړې نه مخکې

وَ يَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَوْ لا نُزِّلَت سورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَت سورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَ ذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْت الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يَنظُرُونَ إِلَيْك نَظَرَ الْمَغْشِىِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلَى لَهُمْ*

منافق له وخت نه مخکې په جګړې ټينګار کوي خو د جګړې په وخت کې ئې د لافو باټو او دروغجنو ادعاګانو حقيقت څرګند شي

طَاعَةٌ وَ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْراً لَّهُمْ

محمد: ۲۰-۲۱

او هغه چې ايمان ئې راوړی وايي: ولې کومه سوره نازل نشوه "چې له دښمن سره د جګړې اجازه ورکړي" خو کله چې پرېکنده سوره نازل شوه او په هغې کې د جګړې يادونه وشوه نو د بيمارو زړونو خاوندان دې ليدل چې ستاسو لوري ته ئې داسې هك پك ليدل لکه د مرګ له هيبته د بې هوشه کس ليدل، دوی ته خو اطاعت او د منلو وړ خبره په کار وه او چې کله د کار پرېکړه وشي که ئې له خدای سره صداقت کړی وی دا ورته غوره وو.

د دې مبارکو آيتونو لاندې لارښووني مزيد غور غواړي:

- ځيني کسان داسې وي چې د جهاد په اړه د قرآن د ځرګند حکم غوښتنه کوي او له وخت نه مخکې په جګړې ټينګار کوي.

- خو چې کله د جګړې اصلي وخت راورسېږي او پدې هکله وروستۍ پرېکړه وشي او د قرآن صريح او واضح حکم د هغه غوښتنه وکړي، د دوی او د دوی د لافو باټو او دروغجنو ادعاګانو حقيقت ټولو ته څرګند شي، سخته وېره ئې په څېرو کې راڅرګنده شي، وېره ئې هغه چاته ورته وي چې د مرګ له هيبته بې هوشي ورباندی راغلې وي.
- دوی نه مخکې له خپل رب سره صداقت کړي او نه وروسته.
- دا دوی ته غوره او د دوی په خير وه چې د جګړې د ورځو له رارسېدو نه مخکې او وروسته ئې له خپل مولا سره په خپلو ژمنو صادقانه عمل کړی وی.
- د دې صداقت دوی غوښتنې دي: اطاعت او قول معروف.

په بل ځای کې دا مطلب له يوه بل اړخه نه څېړي او وايي:

پيغمبران د الله استائي دي

وَ مَا محَمّدٌ إلا رَسولٌ قَدْ خَلَت من قَبْله الرُّسلُ أَفَإِين مّات أَوْ قُتلَ انقَلَبْتُمْ على أَعْقَابِكُمْ وَ مَن يَنقَلب عَلى عَقَبَيْه فَلَن يَضرّ اللّهَ شيْئاً وَ سيَجْزِى اللّهُ الشكِرِينَ * وَ مَا كانَ لِنَفْسٍ أَن

محمد علیه السلام د خدای استائی دی له ده نه مخکی ډېر پیغمبران په خپل وخت راغلي او تللي،

د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاكل شوې

تَمُوت إلا بِإِذْنِ اللّه كتَباً مُّؤَجّلاً وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الدُّنْيَا نُؤْتِه منهَا وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الاَخرَة نُؤْتِه منهَا وَ سنَجْزى الشكرِينَ * وَ كَأَيّن مّن نّبىٍّ قَتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصابهُمْ فى سبِيلِ اللّه وَ مَا ضعُفُوا وَ مَا استَكانُوا وَ اللّهُ يحب الصبرِينَ * وَ مَا كانَ قَوْلَهُمْ إِلا أَن قَالُوا رَبّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ إِسرَافَنَا فى أَمْرِنَا وَ ثَبّت أَقْدَامَنَا وَ انصرْنَا عَلى الْقَوْمِ الْكفِرِينَ * فَئَاتَاهُمُ اللّهُ ثَوَاب الدُّنْيَا وَ حُسنَ ثَوَابِ الاَخِرَةِ وَ اللّهُ يحِب الْمُحْسِنِينَ *

آل عمران: ۱۴۴-۱۴۸

او محمد علیه السلام خو فقط يو استائی دی چي له ده نه مخكي هم ډېر استائي لېږل شوي وو، نو كه هغه ومري يا ووژل شي، آيا په خپلو پوندو په شا گرځی؟! او څوك چي په خپلو پوندو په شا وگرځي خدای ته هيڅ تاوان نشي رسولی او ډېر ژر به الله شاكرانو ته اجر وركړي. او هيڅ نفس لره نه ښايي چي ومري مگر د الله په اذن سره په ليكل

ډېر پیغمبران راغلي او تللي، د هر یوه په څنګ کې ډېر خدای پالونکي راغونډ شوي او د الله په لار کې ئې جهادونه کړي.

شوې تاکلې نښتې او څوك چې د دنيا اجر غواړى له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوك چې د آخرت اجر غواړى له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شكر كوونكو ته غوره بدله ورکړو. او ډېر پيغمبران داسي وو چې ډېر خداى پالونكي ئې په څنګ كي جنګېدلي، خو د الله په لار كي د رسېدلو مصيبتونو په وجه نه سست شول، نه ئې د ضعف احساس وكړ او نه ئې"د دښمن په وړاندي" ذلت ومنلو او داسي صبر كوونكي په خداى ګران وي. او خبره به ئې يوازي دا وه چي ويل به ئې: اى زموږ ربه! زموږ ګناهونه او په خپلو چارو كي زموږ تېرى او اسراف راته وبخښې او زموږ قدمونه استواره كړې او پدې كافر ټولګي موږ ته برى راكړې. نو الله دنيوي بدله هم وركړه او د آخرت غوره بدله هم او خداى داسي محسنين خوښوي.

په دې مباركو آيتونو كي څو مهم درسونه موږ ته راكړى شوي:

- محمد علیه السلام د نورو پیغبرانو په څېر د خدای د استاځي په حیث ستاسو خوا ته لېږل شوی، دنده ئې دا ده چې د الله پیغام تاسو ته دررسوي، مبادا د ده د نشتوالي په صورت کي هغه لار پرېږدی چې ده درښودلې، ستاسو معامله له هغه خدای سره ده چې تل ژوندی او ستاسو د کړو وړو شاهد او ناظر دی.
- د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.
- دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. پداسي کتاب کي چې په هغه کي هيڅ تبديلي نشي راتلی.
- مرگ په همدې ټاکل شوې ليکلې نېټې د الله له اذن او اجازې نه وروسته راځي.
- څوك چې د خپلو عملونو دنيائی بدله غواړی نو الله له هغه نه څه ورکړي او څوك چې د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه ورکړي.
- د خدای شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی دنيائی اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

- له محمد علیه السلام نه مخکي ډېر پیغمبران راغلي او تللي، د هر یوه په څنګ کي ډېر خدای پالونکي راغونډ شوي او د الله په لار کي ئې جهادونه کړي.
- د دغو پیغمبرانو خدای منونکي ملګري داسي وو چي د خدای په لار کي له مصیبتونو سره د مخامخ کېدو په وجه نه سست شوي، نه ئې د ضعف او ناتواني احساس کړی او نه د دښمن په وړاندي ذلت او سپکاوي ته تسلیم شوي. مبادا تاسو د خدای په لار کي له مصیبتونو سره د مخامخ کېدو په وجه سست شی، شور شوق او جذبه له لاسه ورکړی، د دښمن قوت تاسو ووېروي او د هغه په وړاندي د ضعف او ناتواني احساس وکړی، د دښمن شرائطو ته تسلیم شی او د هغه لویي ومني.
- هغوی تکلیفونه ګاللي او په هر حالت کي ئې صبر کړی. مبادا تاسو د معمولي تکلیفونو او مؤقتی ماتو په وجه بې صبري وکړی.
- دوی له ماتو نه وروسته هم ندی مأیوس شوي، ماتی او هزیمتونه ئې د خپلو اشتباهاتو او اسراف نتیجه ګڼلي، له

الله نه ئې د خپلو ګناهونو او تېرېو معافي غوښتی، سنګر ئې ندی پرېښی او له مبارزې نه ئې لاس ندی اخستی، تل ئې له خپل خدای نه د دښمن په ضد خپلي مبارزې کي د بریا دعا کړې. باید متوجه وی چي د ایمان تقاضا همدا ده.

- دوی هم دنیوي بریاوي ترلاسه کړې او هم ئې د آخرت فلاح او سعادت په برخه شوی.
- دا محسنین دي، د احسان لار همدا ده، دوی د خپلو همدې غوره صفاتو په وجه د خدای د دوستی مستحق شوي، داسي محسنان په خدای ګران وي.

په لاندنیو آیتونو کي چي د احد غمجنه ماتې خبرې او په هغې کي د رښتونو مؤمنانو دریځ په ګوته کوي، همدا پورتني مطالب له مزید تفصیل سره پدې الفاظو راغلي:

د تقوی او احسان معنی

الّذینَ استَجَابُوا للّه وَ الرّسول من بَعْد مَا أَصابهُمُ الْقَرحُ للّذینَ أَحْسَنُوا منهُمْ وَ اتّقَواْ أَجْرٌ عَظیمٌ * الّذینَ قَالَ لَهُمُ النّاس إِنّ النّاس قَدْ جَمَعُوا لَکُمْ فَاخْشوهُمْ فَزَادَهُمْ إِیمَناً وَ قَالُوا

حَسبُنَا اللّهُ وَ نعمَ الْوكيلُ * فَانقَلَبُوا بنعمَةٍ مّنَ اللّه وَ فَضل لّمْ يَمْسسهُمْ سوءٌ وَ اتّبَعُوا رضْونَ اللّهَ وَ اللّهُ ذُو فَضلٍ عَظيمٍ * إنّمَا ذَلكُمُ الشيْطنُ يخَوّف أولِيَاءَهُ فَلا تخَافُوهُمْ وَ خَافُونِ إن كُنتُم مُّؤْمنِينَ * آل عمران: ۱۷۲-۱۷۵

ثوك چي د الله په لار كى ژوبل شوى خو بيا هم د الله او پيغمبر په حكم جهاد ته چمتو شوى او د پرهارونو په وجه له جهاد نه ندى په شا شوى، هغه به ستر اجر ترلاسه كوي.

هغه چي د الله او د ده د پيغمبر بلنه ئې پداسي حال كي ومنله چي پرهارونه وررسېدلي وو، لدوى نه چي چا د احسان او تقوا لار غوره كړه، ستر اجر ئې دى، هغه چي خلكو ورته وويل: "د دښمنانو" ډېر خلك درته راغونډ شوي، لدوى نه بايد ووېرېږى، نو دې خبري د دوى ايمان زيات كړ او ويل به ئې: خداى موږ ته كافى دى، ځومره غوره پالونكى، نو د خداى له نعمتونو او پيرزويني سره بيرته راوګرځېدل، پداسي حال كي چي هيڅ تاوان ورونه رسېدو او د خداى په رضاء پسې ولاړل او خداى د لوى فضل خاوند دې. دا خو فقط شيطان وو چي خپل دوستان ئې وېرول، نو له هغوى نه مه وېرېږى، له ما ووېرېږى كه

مؤمنان یاست.

په دې مبارکو آیتونو کې لاندې مهم مهم درسونه راکړی شوي:

- ü هغه کسان چې د الله په لار کې له ژوبلېدو نه وروسته د الله او پیغمبر د حکم د تعمیل لپاره جهاد ته چمتو شوي او پرهارونو دوی د خدای په لار کې له جهاد نه ندی څنډولي، دوی به ستر اجر ترلاسه کوي.
- ü خو د "احسان" او "تقوی" په شرط، یعنی له ژوبلېدو نه وروسته ئې نه په چا منت بار کړی، نه ئې له چا د تقدیر او تمجید طمع کړې، نه ئې له چا د بدلې غوښتنه کړې او نه ئې داسې څه کړي او ویلي چې نور وځوروي. له جزع، فزع، شکوه او شکایت نه ئې ځان ساتلی او له بې صبرۍ ئې ډډه کړې. پام کوی چې د الله په لار کې زخمي کېدو نه وروسته د" عدم احسان" او "عدم تقوی" په نتیجه کې له "ستر اجر" نه محروم نشي.
- ü د دغو کسانو یو بل صفت دا دی چې د دښمن له زیاتوالي او کثرت نه ندی وېرېدلي، کله چې هغوی ته ویل شوي چې

دښمن په لوی شمېر کي ستاسو په ضد راغونډ شوي، هومره چي لدوی نه وېره په کار ده، دې خبري د دې په ځای چي پدوی کي وېره راولاړه کړي، برعکس د دوی ایمان ئې مزید مضبوط کړی او ویلي ئې دي چي الله موږ ته کافی دی او هغه تر ټولو غوره مولا او وکیل دی.

ü د دغه دریځ او وینا په نتیجه کي هغوی په الهي امتحان کي بریالي وګڼل شول، د خدای رضاء ئې ترلاسه کړه، له مزید زحمت او تکلیف نه پرته ئې د الله نعمتونه او پیرزویني په برخه شوي.

ü ځوك چي مسلمانان د دښمن له ځواکونو نه وېروي د قرآن له نظره "شیطان" دی، د دې شیطان دا وېره اچونکي تبلیغات په هغو کسانو اغېز شیندی چي له شیطان سره ئې دوستی وي، د ده تبلیغات په هغه چا اثر نکوي چي له شیطان سره ئې خپلي اړیکي قطع کړې وي.

ü د الله حکم او په الله د ایمان تقاضا دا ده چي د دښمن له زور ځواك نه ونه وېرېږو او وېره مو یوازي له یوه خدای نه وي.

په لاندي آیتونو کي له مرگ نه وېره او له جهاد نه ډډه د

منافق ننبی ګنل شوي:

د نفاق څو
نښي:
له جهاد نه
ډډه، د
مجاهدینو
په ضد
تبلیغات او
پدوی د بري
نه پیرزوینه،
له مرګ نه
وېره، د مال
حرص

قَدْ يَعلَمُ اللّهُ الْمُعَوِّقِينَ منكمْ وَ الْقَائلِينَ لاخْوَنهمْ هَلُمّ إلَيْنَا وَ لاَ يَأتُونَ الْبَأس إلا قَلِيلاً * أشحّةً عَلَيْكُمْ فَإذَا جَاءَ الخَوْف رَأيْتَهُمْ يَنظرُونَ إلَيْك تَدُورُ أعيُنُهُمْ كالّذِى يُغْشى عَلَيْه منَ الْمَوْت فَإذَا ذَهَب الخَوْف سلَقُوكم بألْسنَة حدَاد أشحّةً عَلى الخَيرِ أولَئك لَمْ يُؤْمنُوا فَأحبَطَ اللّهُ أعمَلَهُمْ وَ كَانَ ذَلك عَلى اللّه يَسيراً * الاحزاب:۱۸-۱۹

بې شکه چې الله هغه کسان ښه پېژندلي چې خنډ کېږي او خپلو ورونو ته وايي: زموږ لوري ته راشی او په جګړې کې برخه نه اخلي مګر ډېره کمه، په تاسو باندي "د هري ښیګڼې" بخل کوونکي، چې کله د وېري حالت راشي نو دوی به ووینې چې ستا په لوري به داسي ګوري چې سترګی به ئې رغړی، د هغه چا په څېر چې د مرګ له وېري او هیبت نه بې هوشه شوی، خو

کله چې د خوف او وېرې حالت ختم شي نو په تېرو ژبو له تاسو سره مخامخ کېږي د مال حریص، دوی ایمان ندی راوړی، نو الله د دوی عملونه حبط کړل او دا کار خدای ته آسانه دی.

دا مبارك آیت چې د جهاد مخالفین ئې معرفي کړي څو مهمو مسئلو ته اشاره کوي:

- الله جل شأنه دوی ښه پېژني، که هرڅومره بهانې وکړي، خلك وغلوي، د خپل ناروا دریځ لپاره غولوونکي دلائل وړاندې کړي، الله جل شأنه هم د دوی عمل معلوم دی هم ئې د زړه کیفیت.
- دوی په عملي جهاد کې برخه نه اخلي مګر د ډېر کم او د مجبوریت په وجه.
- خپل ملګري هم له جهاد نه منع کوي.
- په مجاهدینو ئې برې او فتح نه لورېږي.
- د خوف او وېرې په حالت کې ئې وضعیت داسې وي لکه مرګ چې په سترګو ګوري او د مرګ هیولا دوی ته خوله خلاصه کړې وي.
- چې د وېرې حالت ختم شي نو د خپلو تېرو ژبو توري له تېکې راوباسي او د مجاهدینو په خلاف شدید تبلیغات

پیل کړي.

- د تبلیغاتو اصلي انگیزه ئې مال او مقام ترلاسه کول وي.
- دوی ایمان نـدی راوړی، د دوی د ایمـان دعـوی خـدای نـه قبلوي.
- ټول مخکني ښه عملونه ئې هم الله جل شأنه ختموي. د دغو منافقینو ظاهري نیك عملونه د الله پـه وړاندي هیڅ قدر او قیمت نلري.
- الله ته دا آسانه ده چي د مسلمانانو پـه ضد د دغـو منـافقینو هڅی حبط کړي.

څوك چي له الله نه پرته له بل چا نه وېره او طمع لـري د هغـه په هکله قرآن داسي وایي:

پیدا ایښت، گټه، تاوان، مرگ، ژوند یوازی د الله له لوري دي.

وَ اتخَذُوا مِن دُونه ءَالِهَةً لا یخْلُقُونَ شیْئاً وَ هُمْ یخْلَقُونَ وَ لا یَمْلكُونَ لأنفُسهِمْ ضرًّا وَ لا نَفْعاً وَ لا یَمْلِكُونَ مَوْتاً وَ لا حَیَوةً وَ لا نُشوراً * الفرقان:۳

او له الله نه پرته ئې داسي خدایان ځانته غوره کړل چي نه څه پیدا کولی شي "بر عکس دوی په

خپله پيدا کړی شوي، نه ځانته د څه گټي واك او اختيار لري او نه د څه تاوان او نه د مرگ واك لري او نه د ژوند او نه د بيا خورولو.

په دې مبارك آيت کي څو مهمي لارښووني گورو:

- پيدايښت، گټه، تاوان، مرگ، ژوند او بيا خورول يوازي د الله له لوري دي.
- له خدای نه پرته هر چا ته چي دا کارونه منسوب کړې هغه دي په خدائی نيولی.
- ځيني خلك داسي څه په خدائی نيسي چي د هيڅ څه د پيدا کولو توان نلري، په خپله پيدا کړی شوي، نه له ځان نه ضرر دفع کولی شي او نه گټه رسولی شي، نه د مرگ واك لري او نه د ژوند.

په لاندي آيتونو کي به وگوری چي الله جل شأنه د مرگ او ژوند مطلق او يوازنی واکدار معرفی شوی:

إِنّا نحْنُ نُحْيِ وَ نُمِيت وَ إِلَيْنَا الْمَصِيرُ*
الذاريات: ۴۳
دا خو فقط موږ يو چې ژوندي کول او وژل کوو او زموږ په لوري بيرته راګرزېدل دی.
وَ أنّهُ هُوَ أمَات وَ أحْيَا * النجم: ۴۴
او دا چې فقط هغه دی چې وژني او ژوند ورکوي.
نحْنُ قَدّرْنَا بَيْنَكمُ الْمَوْت وَ مَا نحْنُ بِمَسبُوقِينَ *
الواقعه: ۶۰
دا موږ يو چې په تاسو کي مو مرګ ټاکلی او له موږ نه څوك مخکي کېدی نشي.
لَهُ مُلْك السمٰوَتِ وَ الأرْضِ يحْيِ وَ يُمِيت وَ هُوَ عَلى كلِّ شيْءٍ قَدِيرٌ * الحديد: ۲
د آسمانونو او ځمکي پاچائی ده لره ده، ژوند ورکوي او وژني او هغه په هر څه قادر دی.

د آسمانونو او ځمکي پاچايي الله لره ده، د ژوند او مرګ پرېکړه هغه کوي، هغه په هر کار قادر دی، تاسو لره له ده نه پرته نه کوم مولا او دوست شته او نه کوم مرستندوی.

إنّ اللّهَ لَهُ مُلْك السمَوَتِ وَ الأَرْضِ يُحْيِ وَ يُمِيت وَ مَا لَكم مِّن دُونِ اللّهِ مِن وَلِيٍّ وَ لا نَصِيرٍ* التوبه: ۱۱۶

بې شکه چي الله هغه ذات دی چي د آسمانونو او ځمکي پاچائی ده لره ده، ژوند ورکوي او وژني او تاسو لره له ده نه پرته نه کوم مولا او دوست شته او نه کوم مرستندوی.

هُوَ يُحْيِ وَ يُمِيت وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ* يونس: ۵۶

دا خو فقط هغه دی چي ژوندي کول او وژل کوي او د ده په لوري بيرته راګرځول کېږی.

وَ إِنّا لَنَحْنُ نُحْيِ وَ نُمِيت وَ نحْنُ الْوَرِثُونَ* الحجر: ۲۳

او دا خو فقط موږ يو چي ژوندي کول او وژل کوو او موږ ته هر څه په ميراث پاتې کېږي.

وَ هُوَ الّذی يحْيِ وَ يُمِيت وَ لَهُ اخْتَلَف الّيْلِ وَ النّهَارِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ* المؤمنون: ۸۰

لکه څنګه چي شپه او ورځ د الله په اراده ځي راځي، مرګ ژوند هم د ده په اراده تحقق مومي، ټول به بېرته د خپل پيدا کوونکي خدای په لوري درومي

هغه ذات چي د ځمكي او آسمانونو واكمن دى او شپه ورځ راولي، د ژوند او مرگ پرېكړه هم كوي،

او هغه خو همغه ذات دى چي ژوند وركوي او وژني او د شپې ورځي يو په بل پسې راتگ ده لره دي، نو آيا تعقل نكوئ.

قُلِ اللّهُ يحْيِيكمْ ثمّ يُميتُكمْ ثمّ يجْمَعُكمْ إِلى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لا رَيْب فِيهِ وَ لَكِنّ أَكْثرَ النّاسِ لا يَعْلَمُون الجاثية:۲۶

ورته ووايه: دا خو الله دى چي تاسو پيدا كوي، بيا مو وژني، بيا مو د قيامت په هغه ورځ راغونډوي چي هيڅ شك پكي نشته، خو اكثر خلك نه پوهېږي.

لا إِلَهَ إِلا هُوَ يحْىِ وَ يُمِيت رَبُّكمْ وَ رَب ءَابَائكُمُ الأَوّلِينَ* الدخان: ۸

لده نه پرته بل خداى نشته، ژوند وركوي او وژني، همغه ستاسو پالونكى او ستاسو د لومړنيو پلرونو پالونكى رب.

خوب د مرگ يوه بېلگه ده

اللّهُ يَتَوَفى الأَنفُس حِينَ مَوْتِهَا وَ الّتى لَمْ تَمُت فى مَنَامِهَا فَيُمْسِك الّتى قَضى عَلَيهَا الْمَوْت وَ

يُرْسِلُ الأُخْرَى إِلى أَجَلٍ مُّسمًّى إِنّ فى ذَلِك لاَيَتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكّرُونَ *

الزمر:۴۲

الله له ساه لرونكو نه د مرگ په وخت كي ساه اخلي او له هغو چي مړه شوي نه وي د خوب په وخت كي، نو د چا چي د مرگ پرېكړه شوې وي ساه ئې له ځان سره ساتى او بله تر ټاكلې نېټې بيرته لېږي، بې شكه چي پدې كي فكر كونكو ته ډېري نښى دي.

خداى هم د مرگ په وخت كى د ساه لرونكو روح قبض كوي او هم ئې د خوب په وخت كي.

دا مبارك آيت څو مهمي لارښووني كوي:

- خوب د مرگ يوه بيلگه ده.
- خداى هم د مرگ په وخت كي د ساه لرونكو روح قبض كوي او هم د خوب په وخت كي.
- كه ئې د مرگ پرېكړه شوې وي روح ئې ساتل كېږي او بل ته خپله روح تر ټاكلې نېټې بيرته ورگرځوي.
- د فكر خاوندان پدې خبري كي د حقايقو ډېري نښى گوري.

هُوَ الّذی خَلَقَکم مِّن تُرَاب ثمّ من نُّطفَة ثمّ منْ عَلَقَة ثمّ یخْرِجُکُمْ طفْلاً ثمَّ لِتبْلُغُوا أشدّکمْ ثُمّ لِتَکُونُوا شیُوخاً وَ مِنکُم مّن یُتَوَفی من قَبْلُ وَ لِتَبْلُغُوا أجَلاً مُّسمًّی وَ لَعَلّکمْ تَعْقلُونَ * هُوَ الّذی یُحْیِ وَ یُمِیت فَإِذَا قَضی أمْراً فَإِنّمَا یَقُولُ لَهُ کُن فَیکُونُ * غافر: ۲۷-۲۸

دی هغه ذات دی چي تاسو ئې له خاوري راپيدا کړی، بيا له نطفی څخه، بيا له علقی څخه، بيا مو د ماشوم په بڼه کي راباسي، بيا مو تر هغه روزنه کوي چي خپل پياوړتوب ته ورسېږي، بيا تر څو چي بوډا شي او له تاسو نه ځيني لدې نه د مخه په مرګ محکوم شي او"ځيني نور" تر هغه چي ټاکلې نېټې ته ورسېږي او د دې لپاره چي تعقل وکړی. دی خو همغه ذات دی چي ژوند ورکوي او وژني، خو کله چي د کوم کار پرېکړه وکړي نو فقط ورته وايي: وشه، نو کېږي.

د انسان لومړی پيدايښت له خاورو او پرله پسې پيدايښت ئی له خاورو او د ژوند بېل بېل پړاوونه ئې د الله په اراده

پدې مبارکو آيتونو کي دا لاربښووني زموږ پام ځانته اړوي:

- الله جل شأنه د انسان پیدابنت په لومړي سر کي له خاورو پیل کړی او اوس هم د ده نطفه له هغو شیانو راپیدا کوي چي له خاورو جوړېږي، له خاورو پیدا شوې غله او مېوه د انسان په وجود کي د ده په نطفی بدله کړې.
- دا نطفه وروزي، د مور رحم پوري ځوړند شي، مزید ئې ستر کړي او د مکمل ماشوم په بڼه کي ئې دنیا ته راوباسي، مزید ئې وپالي او د پیاوړتوب وروستی پړاو ته ئې ورسوي او له هغه ځایه ئې د ضعف پړاو پیل شي او بوډاتوب ته ورسېږي، ځیني په مخکنیو مراحلو کي ومري او ځیني تر ټاکل شوې نېټې ورسېږي.
- د کوم چا په اراده چي تاسو پیدا شوي یاست او د ژوند دا بیل بیل پړاوونه پلي کوی، د مرگ ژوند پرېکړي همدغه ذات کوي.
- یوازي د یوه حکم په صادرولو سره د هر هغه کار د ترسره کېدو لړۍ پیل کېږي چي ده ئې د ترسره کېدو پرېکړه کړې.
- که د عقل خاوند پدې مقدمې کي تعقل وکړي په ډېرو حقایقو پوهېدی شي.

ځوك چې ژوند او مرگ طبيعت او طبيعی پيښو ته منسوبوي، ناپوه دی او د بې بنسټه گمان په اساس دا خبره کوي:

دهري څوك دی، او د مرگ ژوند په هکله څه وايي؟

قَالُوا مَا هِیَ إِلا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوت وَ نحْيَا وَ مَا يهْلكُنَا إِلا الدّهْرُ وَ مَا لهُم بِذَلِك مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلا يَظنُّونَ* الجاثيه: ۲۴

وايي: دا خو فقط دنيوي ژوند دی چې مرو او ژوندي کېږو او له دهر نه پرته مو بل څه نه وژني، پداسي حال کي چې پدې هکله هيڅ علم نلري، يوازي گمانونه کوي.

دا مبارك آيت موږ ته وايي:

- ځيني کسان له آخرت نه انکار کوي او مرگ ژوند دهر او طبيعت ته منسوبوي.
- دا کسان ناپوه او له حقيقت نه بې خبره دي.
- د دوی دا تصور او عقيده هيڅ علمي بنسټ نلري، هسي خيال او گمان دی.

قرآن د هغو خلکو په ځواب کې چې د بیا راژوندي کېدو په هکله شك لري وايي:

ثنګه د بیا ژوندون نه انکار کوی حال دا چي هره شیبه ئې بیلګي ګوری

فَانظُرْ إِلَى ءَاثَرِ رَحْمَتِ اللّه كَيْفَ يحْيِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنّ ذَلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتى وَ هُوَ عَلى كلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ* الروم: ۵۰

نو د الله د رحمت نښو ته وګوره چي څنګه ځمکه له خپلي مړیني نه وروسته راژوندي کوي، بې شکه چي همدا ذات د مړو راژوندي کوونکی دی او هغه په هر کار برلاسی دی.

دا مبارك آیت له بعثت او بیاژوندي کېدو نه انکار کونکو ته دوه ستر دلائل وړاندي کوي:

- پداسي حال کي چي هره شیبه له مړې خاوري نه د ژوو د پیدا کېدو بیلګي ګورې، په یوه باران سره د مړې ځمکي له تل نه رنګ رنګ ژوي سر رااوچت کړي، تا ته ولې له خاورو نه د انسان د بیا راپیدا کولو کار ګران برېښی.
- تا نه یوازي د بیا ژوندي کولو بیلګو ته پام ندی کړی بلکي د پیدا کوونکي خدای د قدرت نښو ته دي هم توجه نده

کړې. آیا د ځمکي آسمانونو او دغه ستر او بې انتهاء عالم او پراخ کائنات او د هغه په غېږ کي د بې شمېره مخلوقاتو پیدا کوونکی، پالونکی، ساتونکی او روزونکی رب لدې نه عاجز ګڼې چي انسان بیا راپیدا کړي؟!! مګر پدې خور عالم کي د الله د قدرت بې شمېره نښې ستا لپاره کفایت نکوي چي همدا قدیر خدای د انسان په پیداکولو قادر وګڼې؟!!

همدا راز فرمايي:

وَ هُوَ الّذی يُرْسِلُ الرِّيَحَ بُشرَا بَينَ يَدَی رَحْمَتِه حَتى إِذَا أَقَلّت سَحَاباً ثِقَالاً سقْنَهُ لِبَلَد مّيِّت فَأنزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ من كلِّ الثّمَرَتِ كَذَلِك نخْرِجُ الْمَوْتى لَعَلّكُمْ تَذَكرُونَ*

الاعراف: ۵۷

او دی هغه ذات دی چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه مخکي د زېري په څېر لېږي، تر هغه چي درنې وربځې اوچتې کړي، د مړه ښاتوبي په لوري ئې وځوځوو، نو په هغه سره اوبه راواوروو او پدې سره ټولې مېوې راشنې کړو، همداراز به

مړه به داسي راژوندي کوي لکه مېوې چي راشنې کوي

مړي راباسو، امید دی پند واخلئ.
دا مبارك آیت په څو مهمو خبرو تأکید کوي:

- هغه ذات چي د ده په حکم بادونه خوځېږي، وربځي هغو لېرو لېرو سيمو ته انتقالوي چي باران ته اړې او سترگی په لاري دي، په هغوی باران وروي او په همدې باران سره د ځمکي له زړه نه راز راز داني او مېوې راشني کوي، همدا ذات به مړي همداسي بیا راژوندي کوي.
- تاسو چي هره ورځ د یوې سیلۍ په ذریعه د بیا ژوندون بیلگي په خپلو سترگو گورې څنگه د قیامت په ورځ بیا ژوندون درته گران برېښی؟
- د هري سیلۍ نه وروسته د ژوندون د لړۍ پیل کېدل خو باید تاسو ته هره شیبه د قیامت ورځ دریادولی.

قرآن پدې تأکید کوي چي که له یوې خوا په باران سره د مړې ځمکي د بیا بیا راژوندي کېدو ورځنی بهېر د قیامت په ورځ د بیا راژوندي کېدو ښوونه کوي له بلي خوا د انسان مرگ دا خبره ثابتوي چي انسان د یوه داسي ځواك په وړاندي مقهور او محکوم دی چي د مرگ ژوند اصلي واکمن دی، د مرگ ژوند پرېکړې د هغه له لوري دي او انسان طوعاً او کرهاً دې پرېکړو

ته تسلیم دی. انسان نه غواړی زوړ شي، د ځوانۍ ځواك او توان له لاسه ورکړي، ضعیف او ناتوانه شي او په پای کي په مرگ محکوم شي، دا ثوك دی چي انسان ئې د دغه بهیر په وړاندي بې وسه کړي، دا ثوك دی چي د انسان د خوښی او رضا خلاف د ده د زړښت او مرگ پرېکړه کوي او د مرگ په وړاندي غاړه ایښودو ته ئې اړ کوي؟ ستا د مرگ پرېگړه همغه ذات کوي چي ته ئې پیدا کړی یې.

ستا مرگ او د مرگ په وړاندي ستا عجز، د الله د شته والي څرگنده نښه

فَلَوْ لا إِذَا بَلَغَت الحُلْقُومَ * وَ أَنتُمْ حينَئذٍ تَنظُرُونَ * وَ نحْنُ أَقْرَب إِلَيْهِ منكُمْ وَ لَكن لا تُبْصرُونَ * فَلَوْ لا إِن كُنتُمْ غَيرَ مَدِينِينَ * تَرْجِعُونهَا إِن كُنتُمْ صدقِينَ * الواقعة: ۸۳- ۸۷

نو که داسي نه وي، کله چي "روح" ستوني ته راورسېږي او تاسو هغه وخت په خپلو سترگو گوری او موږ تر تاسو ورته نږدې وو خو تاسو "مو" نه وینی، نو که تاسو محکوم او مقهور نه یاست بیرته ئې وگرځوی که رښتوني یاست.

په دې مبارکو آیتونو کي لاندي مهمي خبري زموږ مخي ته ایښودل شوې:

- که تاسو د هغه خدای د ارادی په وړاندي مقهور او محکوم نه یاست چي د مرگ او ژوند واکمن دی، نو کله چي ستاسو روح ستوني ته راورسېږي، مړی د نزعی په حالت کي گوری، هڅه مو دا وي چي هغه له مرگ نه وژغوری، خپل ټول توان طاقت په کار وړی، نو که کولی شی دا د وتو په حالت کي روح بیرته وگرځوئ، دا عزیز مو له مرگ نه وژغوری که رښتوني یاست!!
- تاسو چي کله د خپل هغه عزیز خواته راغونډ یاست چي روح ئې د وتو په حال کي وي او دا تمنا کوی چي هغه له مرگ نه وژغورل شي یا کم له کمه څه نور مهلت ورکړی شي، یا ئې دردناك حالت بدل او ساه ئې په آسانۍ ووځي، خو یوه تمنا مو هم نشي ترسره کېدی، فقط د ناهیلۍ او بې وسۍ په حال کي د ده سخت حالت ته حیران حیران گوری، پوه شی چي پدې وخت کي الله جل شأنه همدلته، د ده خواته، تر تاسو هغه ته نږدې او قریب وي.
- که له خدای نه منکر انسان په خپلي غلطي عقیدی کي رښتوني وی او د هغه رب په وړاندي مقهور او محکوم نه وی چي د مرگ ژوند پرېکړه کوي نو د مرگ چاره به ئې کړې

وه او د دغه قاهر ذات پرېکړه به ئې ځنډولې وه.

قرآن وايي چې نه يوازې د مرګ لپاره خاصه تغيير نه منونکې نېټه ټاکل شوې او په خپل وخت راځي بلکې د ځمکې په سر هر مصيبت او د انسان په ژوند کې هره پېښه د الله په اراده او له مخکې نه د ليکل شوې ټاکلې نېټې سره سم راځي:

مصيبتونه تصادفي نه راځي، د هر مصيبت ته ځانګړې ثابته نېټه ټاکل شوې

مَا أصاب مِن مُّصِيبَةٍ فِى الأَرْضِ وَ لا فِى أنفُسِكُمْ إِلا فِى كِتَبٍ مِّن قَبْلِ أن نَّبرَأَهَا إِنّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ * لِّكَيْلا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِمَا ءَاتَاكُمْ وَ اللَّهُ لا يحِب كلّ مخْتَالٍ فَخُورٍ * الحديد: ٢٢-٢٣

نه په ځمکې کې کوم مصيبت واقع کېږي او نه په خپله تاسو کې مګر دا چې په کتاب کې ليکل شوی مخکې لدې چې پيدائی کړو. تر څو په هغه څه مأيوس نشی چې له لاسه ئې ورکوی او په هغه څه چې درکوي ئې بې ځايه خوشحالي ونکړی او خدای هيڅ کبرجن او فخرکوونکی نه خوښوي.

په دې مبارکو آیتونو کې لاندې مهمې توصیې شوې:

- مصیبتونه په خپل سر او تصادفي نه راځي.
- د هر مصیبت لپاره خاصه نېټه ټاکل شوې.
- دا ټاکلې نېټه په داسې کتاب کې لیکل شوې چې له الله نه پرته هیڅوک په هغه کې تصرف نشي کولی.
- د مصیبت د پیدایښت نه د مخه د هغه د واقع کېدو ثابته نېټه لیکل شوې.
- دا کار خدای ته آسانه دی.
- څوک چې پدې حقیقت باور لري، نه پدې مأیوسه کېږي چې د کوم مصیبت په ترڅ کې څه له لاسه ورکړي او نه پدې بې ځایه خوشحالي کوي چې څه ترلاسه کړي.
- د مصیبتونو په هکله دا عقیده انسان له دوو کرکجنو خصلتونو: کبر او فخر څخه ژغوري. دا خصلتونه د خدای نه خوښېږي.

له جګړې نه د تښتېدونکو په اړه وایي: دوی خو له خپل

خدای سره ژمنه کړې وه چې دښمن ته به شا نه اړوي او سنگر به دښمن ته نه پرېږدي، خو وتښتېدل، پداسي حال کي چي تېښته نه له مرگ نه دوی ژغورلی شي او نه له وژل کېدو نه:

وَ لَقَدْ كانُوا عَهَدُوا اللّهَ من قَبْلُ لا يُوَلُّونَ الأَدْبَرَ وَ كانَ عَهْدُ اللّه مَسئُولاً * قُل لَّن يَنفَعَكُمُ الْفِرَارُ إن فَرَرْتُم مِّنَ الْمَوْتِ أوِ الْقَتْلِ وَ إذاً لا تُمَتَّعُونَ إلا قَلِيلاً * قُلْ مَن ذَا الّذى يَعْصِمُكم مِّنَ اللّه إنْ أَرَادَ بِكُمْ سوءاً أَوْ أَرَادَ بِكمْ رَحْمَةً وَ لَا يجِدُونَ لهُم مِّن دُونِ اللّهِ وَلِيًّا وَ لا نَصِيراً *

الاحزاب:۱۵ - ۱۷

او يقيناً چي دوی له خدای سره ژمنه کړې وه چي شا به نه اړوي، له خدای سره د ژمنو خو پوښتنه کېږي!! ورته ووايه: تېښته تاسو ته هيڅ گټه نشي رسولی، که له مرگ يا له وژل کېدو نه وتښتی او پدې صورت کي خو ډېر لږ برخمن کېدی شي. ورته ووايه: هغه څوك دی چي تاسو له خدای نه وساتی که هغه تاسو ته د کوم کړاو اراده وکړي يا د کومي پيرزويني اراده او دوی خو له الله نه پرته

که خدای تا ته د ضرر اراده کړې وی يا د پيرزويني، نه ئې ته مخنيوی کولی شې او نه دښمن، تېښته او دښمن ته شا کول تا له مرگه نشي ژغورلی

نه کوم مولا موندلی شی او نه کوم مرستندوی.

په دې مبارکو آیتونو کې څو مهمې لارښوونې زموږ مخې ته ایښودل شوې:

- دښمن ته شا کول او خپله مورچل ورته پرېښودل د هغې ژمنې خلاف کار دی چې هر مسلمان ئې له خپل رب سره لري هغه ژمنه چې په خدای د ایمان او په قرآن د باور غوښتنه ده.
- دا څه عادي ژمنه نده، خدای حتماً د هغې پوښتنه کوي.
- له دښمن نه تېښته او سنگر ورته پرېښودل، نه تا له مرگ نه ژغورلی شي او نه له وژل کېدو نه.
- که فرضاً د تېښتې په نتیجه کې له وژل کېدو نه وژغول شې، ما ته ووایه چې څومره وخت به نور ژوندی وې، چا دا تضمین درکړی؟!!
- آیا داسې څوك او یا داسې کوم تدبیر په نظر درځي چې له خدای څخه دې وساتلی شي؟ که خدای ستا لپاره د کوم ضرر اراده وکړي هغه څوك دی چې د دې ضرر مخه ونیسي؟ او که خدای ستا د برې او فتحې اراده کړې وي هغه څوك دی چې د

دې مانع شي.

- له الله نه پرته نه کوم مولا او چاري سنبالونکی لری او نه کوم مرستندوی.

په دې هکله په بل ځای کي داسي لولو:

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَلُنَا وَ أَهْلُونَا فَاستَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضراً أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا * بَلْ ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَنقَلِبَ الرَّسُولُ وَ الْمُؤْمِنُونَ إِلى أَهْلِيهِمْ أَبَداً وَ زُيِّنَ ذَلِكَ فِى قُلُوبِكُمْ وَ ظَنَنتُمْ ظَنَّ السوْءِ وَ كنتُمْ قَوْمَا بُوراً * وَ مَن لَّمْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَ رَسولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَفِرِينَ سعِيراً * الفتح: ۱۱-۱۳

وروسته پاتې کړی شوي کوچيان به هرو مرو وايي: خپل مال او عيال مشغول کړو "په جګړي کي له برخی اخستو نه ئې محروم کړو" په خپله ژبه هغه څه وايي چي په زړه کي ئې نشته، ورته

د هغو کسانو بهانې چي له جهاد نه ډډه کوي په کور کي ستا شته والی د الله له لوري تاکلی ضرر نشي دفعه کولی

او نه ستا غیابت د تاکلي گټي د ځنډېدو باعث کېدی شي

ووایه: نو هغه څوك دی چي له خدای نه تاسو ته د څه واکمن وي، که هغه د ضرر اراده درته وکړي یا د کومي گټي اراده، داسي نده بلکه خدای ستاسو په کړو وړو ښه خبر دی. بلکه تاسو گمان وکړ چي پیغمبر او مؤمنان به هیڅکله خپلو خپلوانو ته روغ رمټ راونه گرځي، دا تصور ستاسو زړونو کي ښایست وموند او بدگماني مو وکړه، بې خیره ډله یاست. او څوك چي په خدای او د ده په رسول ایمان رانه وړي نو موږ دغو کافرانو ته لمبې تیاري کړې.

د دې مبارکو آیتونو هدایات دا دي:

- ستاسو به بری په برخه شي، د دې بري نه وروسته به هغه کسان چي پدې جگړي کي ئې له برخی اخستو نه ډډه کړې وه.، ستاسي خوا ته راځي او په جگړي کي د برخی نه اخستو عذرونه به وړاندي کوي.
- دوی به وایي: مالي مشکلاتو او کورنۍ ستونزو موږ په جگړي کي له برخی اخستو نه محروم کړو. موږ ته له خدای نه

مغفرت وغواړه.

- دا هسې د خولې خبرې دي، نه ئې مالي او کورنۍ ستونزې درلودې او نه په جهاد کې له برخې نه اخستو نه نادم دی او نه له زړه نه د بخښنې او مغفرت تلوسه لري.
- دوی ته ووایه: که تاسو په خپل کور کې او د خپل مال عیال څارنه کوی او خدای په همدې وخت کې ستاسو لپاره د کوم تاوان اراده وکړي څوك ئې مخنیوی کولی شي او که تاسو په جهاد کې برخه واخلی او خپل مال او عیال خدای ته حواله کړی او په همدې وخت کې خدای تاسو ته د کومې ګټې اراده وکړي څوك ئې مخنیوی کولی شي؟ ستا حضور او غیاب د الله کومه پرېکړه بدلولی یا ځنډولی شي؟!!
- خدای ښه پوهېږي چې تاسو څه کول او ستاسو د دغو کړو وړو لاملونه څه وو.
- په حقیقت کې تاسو داسې ګمان کولو چې پیغمبر علیه السلام او ملګرې به ئې هیڅکله لدې جګړې نه روغ رمټ خپلو کورنیو ته راونه ګرځي، دغه بدګمانې پدې جګړې کې له برخې اخستو نه په شا کړې.

- جهاد ته تلونکي نه بلکي تاسو د تباهی کندی ته په لوېدو وی، ستاسو لار او دریځ د تباهی موجب وو نه د هغو کسانو چي خپل هرڅه ئې خدای ته حواله کړي او د دښمن د مقابلې لپاره د جنګ میدان ته تللي.
- څوك چي له دښمن سره د مقابلې په حساس پړاو کي، په خدای او پیغمبر باندي د ایمان له غوښتنو سره سم، په جهاد کي برخه وانخلي او هغه څه وکړي چي یوازي له کافر نه ئې انتظار کېدی شي، داسي کافرانو ته خدای د جهنم د اور لمبې تیاري کړې.

وَ ءَاخِرُ دَعْوَانا أَنِ الحَمْدُ للّهِ رَب الْعَلَمِينَ